

REACTIENOTA N.A.V. INGEKOMEN ADVIEZEN OP 'VOORGENOMEN RAADSVORSTEL' OVER MOGELIJK WINDPARK TEN NOORDEN VAN ELZENBURG-DE GEER

I INLEIDING

Deze nota bevat de volgende onderdelen:

- een weergave van de gevolgde procedure tot nu toe
- een samenvatting van de ingekomen adviezen over het 'voorgenomen raadsvoorstel' en een samenvatting van de overige reacties die zijn binnengekomen
- onze reactie op de ingekomen adviezen en de overige reacties
- een beschrijving van de gevolgen van de ingekomen adviezen en overige reacties voor de inhoud van het definitieve raadsvoorstel

Deze nota behoort bij het definitieve raadsvoorstel van burgemeester en wethouders over het windpark ten noorden van Elzenburg-De Geer.

Volgens de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) mogen wij naw-gegevens (naam, adres en woonplaats) en enkele andere persoonsgegevens niet digitaal aanbieden. Een uitzondering geldt voor gegevens van

ondernemingen die behoren tot een rechtspersoon (zoals een B.V. of een v.o.f.) personen die beroepsmatig betrokken zijn bij de procedure, bijvoorbeeld advocaten en gemachtigden.

Als het voor de uitoefening van een publieke taak moet, mogen wij persoonsgegevens wel digitaal aanbieden.

Wij bieden deze nota digitaal aan. Daarom noemen wij geen naw-gegevens, behalve waar de wet dat toelaat. In een apart overzicht staat wie welke reactie heeft ingediend. Dat overzicht bieden wij alleen op papier aan, dus niet digitaal.

II PROCEDURE

Medio 2015 is een open communicatieproces gestart over een mogelijk windpark ten noorden van Elzenburg-De Geer. Er is nog geen bestuurlijk besluit genomen over het wel of niet realiseren van dit windpark.

Openbare bijeenkomsten juni en september 2015

Er is bewust gekozen om tijdens openbare bijeenkomsten eerst algemene informatie te geven over een mogelijk windpark ten noorden van Elzenburg-De Geer. De algemene informatie was gebaseerd op vuistregels. Er zijn nog geen (milieu)onderzoeken gedaan naar de exacte opstellingsmogelijkheden voor windmolens. De gekozen locatie (zoekgebied) komt als meest kansrijk naar voren, op basis van een (milieu)planologische verkenning, waarbij alle mogelijkheden, passend binnen het geldende provinciale beleid, zijn onderzocht.

Tijdens de openbare bijeenkomsten is aan de betrokken wijk- en dorpsraden (Megen, Haren, Macharen, Berghem en Schadewijk), inwoners, bedrijven en grondeigenaren gevraagd een eerste

reactie te geven op de plannen. Deze reacties konden tijdens de openbare bijeenkomsten zelf of per e-mail worden ingebracht (er is een apart e-mailadres windpark@oss.nl opengesteld). Wij hebben alle vragen en opmerkingen die tijdens het open communicatieproces naar voren zijn gekomen verzameld in één document. Op alle reacties zijn wij schriftelijk inhoudelijk ingegaan in een vraag- en antwoorddocument. Dit document was vanaf 17 februari 2016 te raadplegen via www.oss.nl/windpark.

Klankbordgroepbijeenkomsten oktober en november 2015

Verder zijn er twee bijeenkomsten gehouden met een brede klankbordgroep. De inbreng van de klankbordgroep windenergie is opgenomen in twee afzonderlijke documenten. Deze documenten zijn vanaf 17 februari 2016 ook te raadplegen via www.oss.nl/windpark.

Voorgenomen raadsvoorstel februari 2016

Op 16 februari 2016 heeft het college een 'voorgenomen raadsvoorstel' vastgesteld met onder meer als beslispunt 'de keuze te maken om daadwerkelijk een windpark te ontwikkelen en te realiseren ten noorden van bedrijventerrein Elzenburg-De Geer. Dit 'voorgenomen raadsvoorstel' is voor advies voorgelegd aan de betrokken wijk- en dorpsraden, het bedrijfsleven, de leden van de klankbordgroep en ECO.

Ingekomen adviezen maart/april 2016

We hebben in totaal 7 adviezen ontvangen. Aan de hand van de ingekomen adviezen hebben we gekeken of er aanpassingen nodig zijn van het voorgenomen raadsvoorstel. In hoofdstuk III van deze nota is onze reactie op de adviezen opgenomen. We hebben in dit hoofdstuk ook aangegeven of het raadsvoorstel is aangepast naar aanleiding van de adviezen.

Overige reacties maart/april 2016

In deze reactienota wordt in hoofdstuk IV 'Overige reacties' verder nog (op hoofdlijnen) ingegaan op een groot aantal individuele reacties dat is ingekomen na afsluiting van het open communicatieproces. Naar aanleiding van een gesprek met direct omwonenden op 8 maart 2016 heeft een grote groep mensen uit buurtschap het Gement een e-mail gestuurd met bezwaren tegen het windpark naar het e-mailadres windpark@oss.nl. Weliswaar was het niet mogelijk om 'bezwaar' te maken omdat er nog geen voor bezwaar vatbaar besluit is genomen. Maar gelet op het grote aantal mensen dat toch bezwaren heeft geuit, vinden wij het van belang ook de inhoud van deze bezwaren (op hoofdlijnen) bij uw raad onder de aandacht te brengen met een reactie van onze kant. Dit, zodat u deze bezwaren en onze reactie hierop ook kunt meewegen bij de besluitvorming om wel of niet verder te gaan met het windpark.

Hetzelfde geldt voor de inspreekreactie die de voorzitter van het actiecomité 'Windmolens De Geer' gaf tijdens de vergadering van de adviescommissie Ruimte van 31 maart 2016. Ook een samenvatting van deze reactie en ons antwoord hierop is in hoofdstuk IV van deze reactienota opgenomen.

Extra informatieavond op 12 april 2016

Het grote aantal reacties van de bewoners uit buurtschap Het Gement was ook aanleiding om een extra informatieavond te organiseren op 12 april 2016. Tijdens deze avond zijn de vragen van de bewoners van Het Gement ook al zo veel mogelijk beantwoord.

Vervolg

In deze reactienota wordt (in hoofdstuk III en IV) inhoudelijk ingegaan op de adviezen en de overige reacties die zijn ingekomen naar aanleiding van het 'voorgenomen raadsvoorstel'. Mede aan de hand hiervan is een definitief raadsvoorstel gemaakt. Het definitieve raadsvoorstel bieden wij, samen met deze reactienota, voor behandeling aan, aan de gemeenteraad. Op 14 juli 2016 neemt de gemeenteraad een besluit hierover.

Het college van burgemeester en wethouders van Oss

III ADVIEZEN EN BEOORDELING

Hieronder vatten wij alle ingekomen adviezen samen. Daarna volgen onze reactie en ons voorstel over hoe om te gaan met de adviezen.

Advies Waterschap Aa en Maas

Samenvatting advies Waterschap Aa en Maas

1. Het gebied ligt niet in een beschermd gebied waterhuishouding, maar grenst daar wel aan. Het Waterschap ziet vanuit waterhuishoudkundig oogpunt daarom geen belemmeringen voor de vestiging van een windmolenpark, maar vraagt wel om een goede inbedding binnen de beschermde gebieden.
2. De windmolens zullen ook moeten blijven functioneren als het gebied overstroomt bij een doorbraak van de maasdijken ('kritische infrastructuur'). Het gebied kan dan tot 1,5 m waterdiepte onder water komen te staan.
3. Een deel aan de noordzijde van het plangebied heeft de status 'reserveringsgebied waterberging'. Kapitaalintensieve bouwwerken mogen niet tot een significante afname van het waterbergend vermogen leiden van dit reserveringsgebied. Bij het vereiste waterrobuust ontwerpen en bouwen dient hier aandacht voor te zijn. Gevraagd wordt vroegtijdig met het waterschap af te stemmen.
4. Binnen het beoogde gebied liggen twee 'kerngebieden weidevogelgebied'(Natuurbeheerplan provincie Noord-Brabant). Aan de noordzijde van het plangebied is een ecologische verbindingzone langs de Hertogswetering mede voor weidevogels ingericht. De plaatsing van een windmolenpark kan een negatief effect op de weidevogels hebben. Het is van belang dit nader te onderzoeken en de voorkeur van het Waterschap is om de ontwikkeling zoveel mogelijk aan de zuidkant van het plangebied te concentreren.
5. De volgende uitgangspunten moeten in acht genomen worden:
  - Obstakelvrije zones van 5 m aan weerszijden van de A-watergangen
  - Geen negatieve invloed op het watersysteem in termen van waterkwaliteit
  - Veiligheid bij het werken aan het watersysteem in het gebied
6. Het waterschap ziet kansen om samen op te trekken bij het onderzoek naar opwaardering van het windmolenpark tot energiepark.

Inhoudelijke reactie

Wij zullen alle door het Waterschap ingebrachte aspecten betrekken bij het vervolg en hierover ook in overleg treden met het Waterschap. Voor wat betreft het mogelijke negatieve effect op weidevogels geldt dat we eerst onderzoek zullen uitvoeren en vervolgens zullen kijken welke gevolgen we hieraan moeten verbinden. We willen ongewenste effecten zo veel mogelijk voorkomen. Als dit niet lukt zullen we ook kijken naar mogelijkheden voor compensatie.

Wijzigingen in raadsvoorstel

We nemen de opmerkingen van het Waterschap mee bij de verdere uitwerking en blijven met elkaar in overleg tijdens het vervolgtraject. Dit vermelden we in het definitieve raadsvoorstel.

Advies dorpsraad Berghem

Samenvatting advies dorpsraad Berghem

1. De dorpsraad geeft een negatief advies over het voorgenomen raadsvoorstel vanwege de locatie. De dorpsraad daagt de politiek uit, om tegen provinciaal beleid in, te kiezen voor een locatie in de buurt van de snelweg of langs de Maas of in de winderige polder van Lith.
2. De dorpsraad vindt dat er te weinig aandacht is voor bewoners binnen een straal van 1250 meter. De dorpsraad vindt dat er binnen een straal van 1250 meter maatwerk voor de bewoners moet worden gehanteerd. Hiermee bedoelt de dorpsraad dat er per bewoner de meest gunstige afspraken worden vastgelegd, die minimaal overeenkomen met de wettelijke kaders. Het geld dat wordt verdiend met windmolens moet 'onder de molen' blijven.
3. Ook de natuur is belangrijk voor de dorpsraad. Het gebied waar de gemeente het windpark wil bouwen is een speciaal weidevogelgebied. Het klakkeloos neerzetten van een windpark is desastreus voor de aanwezige weidevogels. Er moet eerst gedegen onderzoek door het IVN worden gedaan als de politiek toch voor deze locatie kiest. De provincie heeft bepaald dat het gebied boven de Hertogswetering niet mag worden gebruikt voor het bouwen van windmolens. Dit ter bescherming van de natuur!
4. Het verbaast de dorpsraad dat, uitgerekend in het gebied waar de luchtstroming niet goed genoeg is voor zweefvliegtuigen, windmolens worden gepland. Als de politiek toch kiest voor windmolens dan moet gedegen onderzoek door een onafhankelijke instantie worden gedaan, die aantoonbaar gespecialiseerd is in onderzoek naar verschillende luchtstromingen.
5. Als er toch windmolens komen tegen het advies van de dorpsraad in, dan wil de dorpsraad inzage in de afspraken met de dichtstbijzijnde bewoners, voordat de eerste windmolen geplaatst wordt. Het gaat hierbij niet zozeer om de afspraken zelf, maar om een duidelijk overzicht dat de dichtstbijzijnde bewoners afspraken hebben kunnen maken met de gemeente Oss.
6. Vanwege de horizonvervuiling wil de dorpsraad graag voorstellen zien om de te bouwen windmolens geclusterd te plaatsen in de buurt van de N329. Het zicht op de windmolens wordt dan voor een deel onttrokken door het bedrijventerrein Elzenburg-De Geer. De dorpsraad zou de windmolens niet in het verlengde van de Geerstraat maar in het verlengde van het Eemmeer willen plaatsen.
7. De dorpsraad wil de toezegging dat er wordt gekozen voor de minst geluidmakende windmolens in geval van plaatsing.
8. De dorpsraad wil de politiek verzoeken een omgevingsfonds als voorwaarde op te nemen en samen met de bewoners van Berghem bepalen hoe de gelden uit dit fonds worden besteed.
9. De dorpsraad wil invloed uitoefenen op de wijze van het verminderen van overlast vanwege knipperende lichten van windmolens in verband met het vliegverkeer. Gedacht wordt aan lampenkappen of lampen die beperkt omgevingslicht uitstralen.

10. De dorpsraad wil meedenken over slagschaduw zowel in verband met gevaar voor verkeer als overlast voor bewoners.
11. De dorpsraad verzoekt de politiek na te denken over een energiepark in de nabijheid van de te bouwen windmolens. Ook zou de dorpsraad Berghem willen kijken naar een soort uitkijktoren op één van de windmolens. De dorpsraad wil dan korting voor de omliggende dorpen afdwingen.
12. De door de dorpsraad Berghem aangegeven normen kunnen ook gelden voor omwonenden op andere plaatsen binnen de gemeente Oss.

Inhoudelijke reactie

1. De dorpsraad beoordeelt de gekozen locatie als negatief. Dit vinden wij jammer. Uit het onderzoek van Antea blijkt dat de locatie de enige kansrijke locatie is, passend binnen het bestaande provinciale beleid. Het is dus de enige locatie, waar realisatie van een windpark op korte danwel middellange termijn mogelijk is. We hebben niet één, maar veel meer locaties nodig voor windmolens, als we daadwerkelijk uitvoering willen geven aan onze ambities op het vlak van duurzaamheid. Het is dus niet of/of, maar èn/èn. Wij willen dus ook op andere locaties windmolens realiseren en niet alleen ten noorden van Elzenburg-De Geer. Voor de locatie ten noorden van Elzenburg-De Geer zijn we nu zo ver dat we nader onderzoek kunnen gaan opstarten om te kijken hoe we de locatie concreet kunnen gaan invullen. Hierbij willen we de dorpsraad en andere stakeholders nauw betrekken. We willen een interactief proces om een zo optimaal mogelijke situatie voor mens en dier te bereiken bij de concrete invulling. Wij hopen dat negatieve gevoelens hiermee zo veel mogelijk weggenomen worden. In het bij het definitieve raadsvoorstel gevoegde 'Communicatieplan op hoofdlijnen', staat hoe burgers en andere stakeholders betrokken worden bij het vervolgtraject.
2. Zodra er meer bekend is over de opstellingsmogelijkheden weten we meer over de mogelijke consequenties voor de directe omgeving. Vanaf dat moment kan een weging van belangen gaan plaatsvinden. Deze weging resulteert in een keuze voor de uiteindelijke definitieve opstellocaties van de molens. Bij de weging kunnen ook compensatiemogelijkheden meespelen. Negatieve effecten van bepaalde opstellingslocaties kunnen hierdoor worden verzacht of mogelijk zelfs weggenomen worden. Verder zijn wij met de dorpsraad van mening dat de opbrengsten zo veel mogelijk 'onder de molen' moeten landen (voor zover redelijk en mogelijk). Voor zover dat binnen onze macht ligt en aan de orde is, zullen wij hierover ook afspraken maken met degene(n) die het windpark gaat (of gaan) bouwen en exploiteren.
3. Wij vinden de natuurtoets ook erg belangrijk. Het verzoek om een eerste natuurtoets hebben we al uitgezet bij onderzoeksbureau Antea. Dit om een eerste inschatting van effecten op de natuurwaarden te krijgen en een indicatie van welke ecologische veldonderzoeken er moeten gebeuren. We hebben aan IVN gevraagd om onze onderzoeksopzet te checken en aan te vullen. We hebben het onderzoek in maart 2016 al uitgezet vanwege de seizoensgebondenheid en mogelijk ook langere onderzoekstijd op onderdelen ('jaarronde' onderzoeken).

4. Onafhankelijk adviesbureau Bosch en Van Rijn heeft eerder aangegeven dat het op de locatie hoogstwaarschijnlijk voldoende hard waait om een rendabel windproject te kunnen realiseren (notitie 'Financiële overzichten en risico's windpark Elzenburg-De Geer' d.d. 26-1-2016). Bosch en Van Rijn wijst wel op een noodzakelijke windmeetcampagne verderop in het traject, gedurende 6 maanden tot een jaar. Dit om financiering van de bank te kunnen krijgen. Bij een windmeetcampagne wordt de windsnelheid gedurende langere tijd lokaal op hoogte gemeten (voordat er tot plaatsing wordt overgegaan).
5. Wij willen zo veel mogelijk openheid geven over te maken individuele afspraken. Hierbij nemen wij wel de privacywetgeving in acht.
6. Wij zullen, afhankelijk van de opstel mogelijkheden die naar voren komen binnen het zoekgebied, verschillende alternatieven wegen en met elkaar vergelijken.
7. Er zal worden gezocht naar een optimum. We willen de locatie zo optimaal mogelijk benutten voor windenergie, maar tegelijk zo min mogelijk (geluids)overlast veroorzaken. Eerder hebben we al aangegeven dat waar we een bandbreedte, onduidelijkheden of een grijs gebied tegenkomen, we hier voorzichtig mee om willen gaan.
8. Hier zijn we het mee eens. Dit hebben we al als uitgangspunt opgenomen voor de verdere uitwerking (zie 'Deelnotitie 4.5 Participatie bewoners en bedrijven / versterking koopkracht en lokale economie' bij het voorgenomen en definitieve raadsvoorstel).
9. Afhankelijk van de hoogte van de windmolens gelden verschillende wettelijke eisen voor verlichting. Zodra de hoogte en dus de verlichtingseisen bekend zijn, kunnen we nadenken en overleggen met betrokkenen/omwonenden over keuzemogelijkheden en maatregelen om overlast zo veel mogelijk te voorkomen.
10. De dorpsraad kan hier in een later stadium over meedenken. Wij stellen een communicatieplan op voor het vervolg, waarin wordt omschreven wie waarover kan meedenken en meepraten tijdens het vervolgtraject. Bij het definitieve raadsvoorstel is al een 'Communicatieplan op hoofdlijnen' gevoegd.
11. De wens van de dorpsraad sluit aan op die van de gemeenteraad: In het voorgenomen raadsvoorstel was al aangegeven dat we de mogelijkheid onderzoeken om het beoogde windpark op te waarderen tot een 'energiepark': een combinatie van windmolens, zonne-energie, andere vormen van duurzame energie, natuurontwikkeling (rond Hertogswetering) en educatie in een uniek concept.
12. Het is inderdaad goed mogelijk dat we bij deze eerste locatie voor een windpark gezamenlijk tot uitgangspunten komen, die ook voor andere locaties voor een windpark van nut kunnen zijn.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Uit bovenstaande reactie op het advies van de dorpsraad blijkt dat wij het negatieve advies niet overnemen en door willen gaan met de ontwikkeling van het windpark. We hebben aangegeven op welke wijze wij rekening gaan houden met de opmerkingen en de zorgen van de dorpsraad bij de verdere uitwerking. We vermelden dit in het definitieve raadsvoorstel.

Verder passen we het proces aan: Uit de reactie van de dorpsraad blijkt dat er nog veel onduidelijk is over de te verwachten hinder. Dit levert weerstand op. Daarom zullen we de raad voorstellen als vervolgstap eerst de hinder goed te onderzoeken en duidelijk in kaart te brengen voor

verschillende mogelijke varianten in windmolenopstellingen in het gebied. Aan de hand hiervan kan een keuze worden gemaakt of definitief wordt doorgegaan met het windpark en zo ja met welke variant(en). Bij de onderzoeken houden wij rekening met de relevante vragen en opmerkingen die eerder in het proces naar voren zijn gekomen.

Advies dorpsraad Megen Haren Macharen

Samenvatting advies dorpsraad Megen Haren Macharen

1. De dorpsraad MHM is bij de Podiumbijeenkomst geweest op 18 juni 2015, bij de informatieavonden op 22 juni 2015 in Haren en in september 2015 in Berghem en recentelijk bij het gesprek met direct aanwonenden op 8 maart 2015. Vanuit de dorpsraad zijn drie leden aanwezig geweest bij twee bijeenkomsten van de klankbordgroep windenergie in 2015.
2. Het advies van de dorpsraad is gebaseerd op verkregen informatie en de reacties van aanwezigen tijdens de openbare vergadering van de dorpsraad van 25 januari 2016. De thema's van de klankbordgroepen zijn gebruikt als leidraad.
3. De dorpsraad onderschrijft de ambities van de gemeente om te streven naar een duurzame samenleving.
4. De tiphoogte van circa 190 meter heeft een enorme impact op het open karakteristieke weidelandschap. Het uitzicht wordt belemmerd door het uitkijken op een turbine. Enkele woningen staan op 450 meter afstand. Op minder dan een kilometer staan de eerste woningen van het dorp Haren. Ook vanuit Macharen aan de rand van de dorpskern en in het buitengebied bestaat zicht op de turbines die op afstanden staan van 800 tot 1200 meter. Dat het landschap in de loop van de eeuwen is veranderd is geen argument om het open karakter van het polderlandschap onherstelbaar aan te tasten.
5. Geluid en slagschaduw hebben grote invloed op het welzijn van inwoners. Bij de eerdere excursie van de klankbordgroep bij regenachtig weer en enige wind is geen goede indruk gekregen van geluid, omdat er bovenwinds geluisterd is. Bovendien produceert een windpark met meerdere turbines meer geluid dan één turbine. De dorpsraad vraagt zich af of de geluidnorm op de gevel van woningen niet overschreden wordt. Het geluid van een windturbine heeft heel veel impact voor mensen met gehoorapparaten (op hun welzijn). Deze mensen zullen in een sociaal isolement raken.
6. Direct omwonenden, woningen in de Huisdaalsestraat, Broekstraat en Harenseweg zullen veel hinder ondervinden van slagschaduw. De dorpsraad wil de effecten als gevolg van slagschaduw terugzien in onderzoek.
7. Het gebied De Hoed is gelegen naast een zone die deel uitmaakt van het Natuur Netwerk Brabant. Met de komst van windmolens zal het leefgebied van diverse diersoorten verstoord worden.
8. Het is volgens de dorpsraad maar de vraag in hoeverre inwoners van de kernen meeprofiteren van de opbrengsten van een windpark. Geldt dit alleen voor direct omwonenden of ook voor diegenen die op grotere afstand wonen? Het advies is om niet alleen de direct omwonenden maar ook de kernen in de directe omgeving hierbij te betrekken.

9. Uit een gesprek met de wethouder bleek dat de duurzame energie doelstelling niet wordt gehaald. Er zal moeten worden ingezet op alternatieve bronnen om duurzame energie op te wekken. Het bevreemdt de dorpsraad dat de gemeente Oss geen subsidie verleent voor het toepassen van PV-panelen op daken van woningen en agrarische bedrijfsbebouwing. Ook zijn kavels in de huidige bestemmingsplannen nauwelijks georiënteerd op het zuiden, zodat woningen niet optimaal gebruik kunnen maken van zonne-energie.
10. Wijziging van de provinciale verordening ruimte is gewenst om plaatsing mogelijk te maken op locaties die verder weg zijn gelegen, dan op of direct aansluitend aan het bedrijventerrein.
11. Plaatsing op het bedrijventerrein zelf ziet de dorpsraad als alternatief, maar het bedrijfsleven (goed voor 37% van het energieverbruik) werkt hier zelf niet aan mee.
12. Ook in de wereld van windenergie vindt innovatie plaats. Verwacht wordt dat windmolens zonder wieken (bladeless turbines van Vortex) vanaf 2018 operationeel zijn. Deze zijn minder hoog, produceren energie voor 40% minder kosten ten opzichte van conventionele turbines en vragen minder ruimtebeslag en zouden op Osse bedrijfsterrainen mogelijk moeten zijn.
13. De dorpsraad adviseert af te zien van het windpark ten noorden van Elzenburg-De Geer. Binnen 10 jaar moet het mogelijk zijn om tegen substantieel lagere kosten en aanzienlijk minder overlast alternatieve vormen van windenergie toe te passen op locaties die bedoeld zijn voor bedrijfsmatige activiteiten (Osse bedrijventerreinen). Bovendien is er een initiatief om een windpark te ontwikkelen ten noorden van Nuland.
14. Verder adviseert de dorpsraad subsidiemogelijkheden voor particulieren voor toepassing van duurzame energie te onderzoeken, zodat vele kleine particuliere projecten rendabel worden en bijdragen aan de Osse energieambitie.

Inhoudelijke reactie

1. Wij nemen dit voor kennisgeving aan.
2. Wij nemen dit voor kennisgeving aan.
3. Wij nemen dit voor kennisgeving aan.
4. Een goede landschappelijke inpassing is een flinke uitdaging. Duidelijk is dat het landschap voor langere tijd verandert als het windpark doorgaat. Dit gebeurt vanuit het zwaarwegende belang van opwekking van duurzame energie. Het gaat niet om een 'onherstelbare' aanpassing van het landschap. De levensduur van windmolens is ongeveer 20-25 jaar (de afschrijvingsduur is 15 jaar). Daarna worden de windmolens gesloopt. Voor Elzenburg-De Geer wordt er een tijdelijk windpark voorgesteld, zodat er na de afschrijvingsperiode of levensduur een nieuwe integrale afweging kan worden gemaakt op basis van de omstandigheden op dat moment.
5. Wij zullen geluid en slagschaduw goed onderzoeken en alle vragen en opmerkingen die wij hierover mee hebben gekregen en nog krijgen neerleggen bij het onderzoeksbureau. Er volgen nog twee excursies voordat op 14 juli 2016 over het raadsvoorstel wordt besloten. Wij zorgen er voor dat er benedenwinds geluisterd kan worden. Verder zullen wij verzoeken aan één of meer deelnemers met gehoorapparaat om zijn/haar ervaringen met

ons te delen. Net als bij de vorige excursie zullen we niet alleen een solitaire windmolen, maar ook (een) windpark(en) met meerdere molens bezoeken.

6. Wij zullen zorgvuldig onderzoek naar de effecten van slagschaduw laten uitvoeren.
7. Wij zullen zorgvuldig onderzoek naar gevolgen voor flora en fauna laten uitvoeren.
8. Het is goed mogelijk dat ook mensen die wat verder weg wonen, kunnen meeprofiteren van het windpark doordat zij bijvoorbeeld profiteren van projecten die uit het omgevingsfonds worden betaald. Dit hangt af van het soort omgevingsprojecten waarvoor wordt gekozen. Sowieso kan iedereen straks aandelen en/of obligaties kopen. Over wie in welke mate straks kan meeprofiteren van opbrengsten vanuit het omgevingsfonds, wordt in nauw overleg met betrokken wijk- en dorpsraden bepaald. Als er één of meerdere ontwikkelaars bij het project betrokken zijn, is dit natuurlijk ook een kwestie van goede onderhandeling.
9. We verlenen tot nu toe inderdaad geen subsidies op zonnepanelen op daken van woningen of agrarische bedrijfsbebouwing. Er is wel een provinciale subsidieregeling om asbestdaken om te zetten naar PV-daken op agrarische bedrijfsdaken. We verstrekken wel duurzaamheidsleningen voor duurzaamheidsmaatregelen op/aan/in woningen, bijvoorbeeld voor zonnepanelen. Het rentepercentage dat we hierbij hanteren is altijd 3% lager dan het markttaarif. Voor windenergieprojecten geldt overigens ook dat wij hiervoor geen subsidie verstrekken. We verwachten hierbij juist inkomsten te genereren (na investeringen vooraf, die moeten worden terugverdiend).
Voor wat betreft het zuidgericht verkavelen merken wij op dat de gemeente Oss het regionaal convenant Duurzaam Bouwen heeft ondertekend in 2013. Hierin zijn ambities voor nieuwbouw vastgelegd voor verschillende aspecten van duurzaamheid. Er moet een gemiddelde 'GPR-score' over 5 duurzaamheidsthema's worden behaald bij nieuwbouw van woningen: energie, milieu, gezondheid, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde (GPR staat voor Gemeentelijke Praktijk Richtlijn). Er wordt dus naar meer dan zonnepanelen alleen gekeken en we bieden de ruimte om op diverse manieren invulling te geven aan duurzame woningbouw. Er wordt ook uitvoering aan het convenant gegeven. Verwezen wordt bijvoorbeeld naar de wijk Horzak.
10. Wij vinden verruiming van het provinciale beleid ook wenselijk, omdat de duurzaamheidsopgave heel groot is en niet binnen het huidige provinciale beleid kan worden opgelost. We zijn hierover in gesprek met de provincie. Wij zien de eventuele nieuwe mogelijkheden overigens niet als alternatief voor Elzenburg-De Geer maar als extra mogelijkheden bovenop bestaande mogelijkheden die noodzakelijk zijn om onze duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren.
11. Uit het onderzoek van Antea blijkt dat op het bedrijventerrein zelf sprake is van drie kansrijke locaties (met ruimte voor 1 à 2 turbines). De bij deze locaties betrokken bedrijven staan positief tegenover windenergie. Enkele andere locaties vallen af vanwege de mogelijke beperkingen die windmolens met zich meebrengen voor de bedrijfsvoering. De algemene conclusie dat bedrijven niet meewerken is dan ook niet terecht. Wij zien ook andere goede initiatieven bij het bedrijfsleven ontstaan:

In november 2015 heeft de Osse Industriële Kring een zogenaamde "gebiedsEsco"¹ en een energiefonds opgericht. Er wordt samengewerkt om energie te besparen en duurzaam op te wekken. Een aantal bedrijven koopt bijvoorbeeld gezamenlijk duurzame energie in.

12. In 2018 wil Vortex Bladeless een 149 meter hoog industrieel prototype bouwen met een vermogen van 1 MW (Vortex Gran). In commentaren in vaktijdschriften is er echter ook kritiek op de modellen van Vortex zonder wieken. Deze zouden minder energie kunnen opwekken dan de klassieke windturbines met propellerbladen. Er worden daarom vraagtekens geplaatst bij de haalbaarheid van de gestelde doelen.

Mocht de technologie in de toekomst succesvol blijken, dan zal het waarschijnlijk ook nog jaren duren voordat deze techniek op grote schaal beschikbaar is. Het is bovendien de vraag of de Vortex Bladeless modellen van 149 meter hoogte, met een vermogen van 1 MW, wèl acceptabel zijn voor burgers/omwonenden. De Vortex Gran wekt ook nog eens aanmerkelijk minder energie op dan een reguliere windmolen met een vergelijkbare hoogte (vermogen kan dan tot wel 3 MW bedragen). De kleine modellen van Vortex Bladeless (Vortex mini) zijn 12,5 meter hoog en wekken veel minder energie op, namelijk 4 KW. Dit is 0,0004 MW. Ter vergelijking: Voor één reguliere windmolen van 2,5 MW zijn 500 Vortex mini's nodig. Ook deze kleine molens hebben effect op het landschap. Ook zal het effect van de techniek van Vortex (benutting van kracht van draaiende wervels rond een as: 'vorticiteit') op mens en dier verder onderzocht moeten worden.

Wij blijven nieuwe technieken uiteraard volgen, maar willen hier niet op wachten. Voor de locatie ten noorden van Elzenburg-De Geer willen wij daarom snel onderzoeken wat de effecten zijn van plaatsing van reguliere windmolens (nieuwste modellen, die zichzelf qua techniek al hebben bewezen). Aan de hand hiervan kan worden gekeken welke opstellingsmogelijkheden aanvaardbaar zijn voor mens en dier.

13. Uit het antwoord op vraag 12 blijkt dat het zeer onzeker is of er binnen 10 jaar mogelijkheden zijn om een vergelijkbare hoeveelheid duurzame energie op te wekken op het bedrijventerrein zelf met nieuwe technieken. Het feit dat er op andere plaatsen ook initiatieven ontstaan voor grote windmolens juichen wij toe. Zoals steeds aangegeven: Het is geen kwestie van of/of maar van èn/èn. Uit een 0-meting blijkt dat de gemeente Oss òf 304 grote windturbines òf 9% van het Osse grondoppervlak aan zonnepanelen nodig heeft om energie neutraal te worden (gemeentelijke doelstelling duurzaamheid). Deze opgave is zo groot dat we elk duurzaam initiatief moeten omarmen.
14. Hiervoor hebben wij al aangegeven dat wij via duurzaamheidsleningen (tegen een 3% lagere rente dan de marktrente) aanbieden om bijvoorbeeld zonnepanelen aan te schaffen. Landelijk is er de mogelijkheid om 21% BTW terug te vragen op de aangekochte zonnepanelen. Feit blijft dat sprake is van enkele jaren terugverdiëntijd. Dit zorgt er voor dat burgers nog te weinig zonnepanelen aanschaffen. Vooralsnog kiezen wij niet voor verdere subsidiëring, maar voor investeringen in duurzame energie die later ook terugverdiend worden.

---

¹ ESCo staat voor Energy Service Company. Hierbij besteedt een eigenaar/gebruiker van een gebouw de energievoorziening en het management daarvan uit aan een externe partij met als doel substantieel op energiekosten te besparen, meer kwaliteit te realiseren, minder vermogensbeslag te hebben in installaties e.d. en de eigen organisatie te ontlasten.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Uit bovenstaande reactie op het advies van de dorpsraad blijkt dat wij het negatieve advies niet overnemen en door willen gaan met de ontwikkeling van het windpark. We hebben aangegeven op welke wijze wij rekening gaan houden met de opmerkingen en de zorgen van de dorpsraad bij de verdere uitwerking. We vermelden dit in het definitieve raadsvoorstel.

Verder passen we het proces aan: Uit de reactie van de dorpsraad blijkt dat er nog veel onduidelijk is over de te verwachten hinder. Dit levert weerstand op. Daarom zullen we de raad voorstellen als vervolgstap eerst de hinder goed te onderzoeken en duidelijk in kaart te brengen voor verschillende mogelijke varianten in windmolenopstellingen in het gebied. Aan de hand hiervan kan een keuze worden gemaakt of definitief wordt doorgedaan met het windpark en zo ja met welke variant(en). Bij de onderzoeken houden wij rekening met de relevante vragen en opmerkingen die eerder in het proces naar voren zijn gekomen.

Advies IVN

Samenvatting advies IVN

1. Het IVN onderschrijft dat alternatieve energiebronnen snel ontwikkeld moeten worden, maar er zijn veel meer ontwikkelingen dan windenergie en vooral de ontwikkelingen met zonne-energie gaan snel. Het huidige voorstel fixeert te veel op grote windmolens. En het lijkt er op dat niet verder wordt gekeken dan naar het initiatief van de firma Raedthuys. Het IVN heeft tijdens de klankbordgroep gevraagd om een breed plan, waarin meerdere opties opgepakt worden, maar ziet daar niets van terug. Het IVN wil ENECO uitnodigen om een breed energieplan te maken. ENECO heeft meerdere projecten uitgevoerd met zowel grote als kleine windmolens en ook zonne-energie.
2. De inbreng van de industrie valt tegen vindt IVN. Zij verbruiken gezamenlijk 30% van de energie, maar leveren geen bijdrage aan de opwekking, terwijl dit een industriële activiteit is. Tijdens de excursie op 21 november 2015 zag IVN naar haar tevredenheid op het bedrijventerrein in Oosterhout grote windmolens vlak naast bedrijven. Eigen initiatieven van bedrijven, omgezet in daden. Zonnepanelen zijn inmiddels zo dun dat ze praktisch op ieder dak toepasbaar zijn. Er zijn veel platte daken op industrieterreinen.
3. Plaatsing van windmolens in het buitengebied is in strijd met het bestemmingsplan voor het buitengebied waarin de openheid als uitgangspunt is genomen. Daar komt bij dat de Hoed in potentie weer weidevogelgebied kan worden. De waarden zijn verloren gegaan door verdroging, maar de gemeenten kan er voor kiezen de waarden weer te versterken. Het buitengebied in Oss is in Brabant een belangrijk gebied voor weidevogels, een groep vogels die zeer ernstig onder druk staat. Daar past eerder een beleid van versterking dan van aantasting bij.

Inhoudelijke reactie

1. We hebben in de stukken behorende bij het 'voorgenomen raadsvoorstel' en de bijbehorende stukken uitgelegd dat wij inzetten op een korte en lange termijn spoor voor windenergie en dat het geen kwestie is van of/of, maar van èn/èn. We bedoelen hiermee dat we inzetten op meerdere locaties voor grootschalige windenergie (met inderdaad hoge windmolens omdat die veel rendement opleveren) en daarnaast ook zeker op zonne-energie en andere vormen van duurzame energie-opwekking. Uit de stukken blijkt ook dat we voor de locatie ten noorden van Elzenburg-De Geer willen inzetten op een energiepark ter plaatse: een combinatie van windmolens, zonne-energie, andere vormen van duurzame energie, natuurontwikkeling (rond Hertogswetering) en educatie in een uniek concept. Wij hebben, na alle opmerkingen over de rol van Raedthuys als ontwikkelaar, de rol van ontwikkelaar (voor het eerste deel van het proces) overgenomen. We gaan voor het eerste deel van het proces dus verder dan alleen het faciliteren van het proces. Wij houden ons aanbevolen voor suggesties van ENECO/IVN over een breed energieplan. ENECO is echter een reguliere commerciële partij net als Raedthuys. Mocht de gemeente later kiezen voor het ontwikkelscenario 'tender' voor Elzenburg-De Geer en een tender willen uitschrijven voor eigen gronden, dan willen we meerdere partijen een kans bieden om de windmolens te bouwen en exploiteren (op onze voorwaarden).
2. Ook wij willen dat bedrijven meer gaan bijdragen aan duurzame energie, bijvoorbeeld door middel van zonnepanelen op daken. Wij zien hiervoor ook initiatieven ontstaan. In november 2015 heeft de Osse Industriële Kring, zoals hiervoor al aangegeven, een zogenaamde "gebiedsEsco" en een energiefonds opgericht. Er wordt samengewerkt om energie te besparen en duurzaam op te wekken. Een aantal bedrijven koopt bijvoorbeeld gezamenlijk duurzame energie in. Uit het onderzoek van Antea blijkt verder dat er op Elzenburg-De Geer zelf ook 3 kansrijke locaties op het bedrijventerrein zelf naar voren zijn gekomen, waar de betrokken bedrijven ook openstaan voor medewerking aan een windmolen. Dit vinden wij positief en kan straks misschien enigszins worden vergeleken met de situatie in Oosterhout. Zonder meer een bredere navolging van het voorbeeld in Oosterhout eisen, is niet reëel. Feit is dat de windmolens zoals bij bedrijventerrein Oosterhout belemmeringen voor bedrijven opleveren. De externe veiligheidswetgeving is de laatste jaren behoorlijk aangescherpt. Afhankelijk van de specifieke bedrijfsvoering en toekomstplannen van betrokken bedrijven, is windenergie wel of geen optie voor bedrijven. Ook als bedrijven een windmolen onderdeel van het bedrijf laten uitmaken (en er minder belemmeringen voor hen gelden) dan vraagt dit een forse en risicovolle investering van een bedrijf. Niet ieder bedrijf kan en wil dit dragen. Bovendien betekent dit nog steeds dat er effecten zijn voor omliggende (buur)bedrijven.
3. Wij zullen de effecten van windmolens op de waarden van het gebied goed laten onderzoeken. We proberen in de eerste plaatst aantasting van de waarden zo veel mogelijk te voorkomen. Waar nodig zal compensatie van waarden plaatsvinden.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Wij houden rekening met de opmerkingen en de zorgen van het IVN bij de verdere uitwerking van de plannen. Dit vermelden we in het definitieve raadsvoorstel. Verder houden we ons aanbevolen voor suggesties van ENECO/IVN over een breed energieplan. Verder passen we het proces aan: Uit de reactie van de IVN blijkt dat er nog veel onduidelijk is over de gevolgen voor de waarden van het gebied (openheid, weidevogels). Dit levert weerstand op. Daarom zullen we de raad voorstellen als vervolgstap eerst de gevolgen goed te onderzoeken en duidelijk in kaart te brengen voor verschillende mogelijke varianten in windmolenopstellingen in het gebied. Aan de hand hiervan kan een keuze worden gemaakt of definitief wordt doorgegaan met het windpark en zo ja met welke variant(en). Bij de onderzoeken houden wij rekening met de relevante vragen en opmerkingen die eerder in het proces naar voren zijn gekomen.

Advies Energiecoöperatie Oss (ECO)

Samenvatting advies Energiecoöperatie Oss (ECO)

1. De reactie van ECO richt zich met name op het proces. ECO vindt het een goede keuze dat de gemeente de regie tijdens het ontwikkelproces (deelfase 1) in eigen hand wil houden. Op deze manier creëert de gemeente een projectwaarde en een goede onderhandelingspositie ten opzichte van een externe partij.
2. ECO wil vroegtijdig betrokken worden bij het project. ECO wil niet wachten tot de fase waarin de keuze van het scenario voor realisatie en exploitatie wordt voorbereid (deelfase 2).
3. ECO wil voor het ontwikkelen van het participatiemodel een samenwerking aangaan met een professionele externe partij (vooralsnog in een adviserende rol). Het is belangrijk om direct na de beslissing van de raad door te gaan met windpark en te starten met het participatiemodel. Dan heeft ECO ruim de tijd om het plan met de gemeente, inwoners en ondernemers en alle belanghebbenden voor te bereiden en te delen. Dit met een goed communicatieplan en een goede samenwerking met de gemeente Oss.
4. ECO vindt langer wachten met windenergie geen optie. Wachten op nieuwe ontwikkelingen zorgt dat doelstellingen van de gemeente Oss op het gebied van duurzaamheid niet gehaald worden. Naast deze ontwikkeling is het zaak om meteen in te blijven zetten op nieuwe projecten en mogelijkheden hiertoe te blijven onderzoeken. Uitbreiding van het windpark naar een energiepark wordt zeker door ECO gesteund vanwege de inspirerende en educatieve mogelijkheden. De gemeente Oss moet niet wachten op aanpassing van het provinciale beleid.
5. ECO gaat bij de ontwikkeling van het participatiemodel uit van de meest ideale situatie met 100% burgerparticipatie met een duurzaamheidsfonds, omgevingsfonds en educatieprogramma.
6. Bij burgerparticipatie wil ECO dat zoveel mogelijk mensen in Oss kunnen meeprofiteren van het windpark via aandelen, obligaties leningen of certificaten. Naast financiële participatie moet er ook sprake zijn van betrokkenheid bij het project. ECO wil deelnemers stemrecht geven bij beslissingen over het duurzaamheidsfonds, omgevingsfonds en educatieprogramma.

7. Onderdeel van burgerparticipatie is ook het betrekken van ondernemers bij het project, onder andere bij de bouw en de exploitatiefase. ECO is voorstander van het onderzoeken van de mogelijkheid om bedrijven direct aan te sluiten op het windpark. Zo bind je ondernemers en krijg je ook economische stimulans.
8. ECO wil een duurzaamheidsfonds dat kan worden ingezet voor nieuwe duurzame projecten voor zo veel mogelijk inwoners van Oss, waarvoor iedereen projecten kan aandragen. ECO wil samen met de gemeente randvoorwaarden opstellen, waaraan projecten moeten voldoen. Vooraf moet worden besproken welk deel van het rendement toe wordt gekend aan het duurzaamheidsfonds. ECO wil een divers team voor de keuze uit de projecten.
9. Bij het omgevingsfonds moet worden gekeken of direct omwonenden individueel worden gecompenseerd of dat er een fonds komt voor projecten in de buurt of een combinatie van deze twee. De voorkeur van ECO gaat uit naar projecten in de buurt, waarbij met name omwonenden, maar ook anderen (wijk- en dorpsraden, Flora en Fauna, Landschapsbeheer en ZLTO), een stem hebben. Ook hier wil ECO randvoorwaarden vooraf en kijken welk deel van het rendement naar het omgevingsfonds gaat. Ondernemers in het gebied kunnen ook een actieve bijdrage leveren aan onder andere een educatiecentrum.
10. ECO wil bij de verdeling tussen omgevingsfonds en duurzaamheidsfonds dat een aanzienlijk deel naar het duurzaamheidsfonds gaat, omdat alle inwoners van Oss hiervan profiteren.
11. Voor ECO is educatie een belangrijk onderdeel van het participatiemodel. ECO noemt als voorbeelden een platform op één molen voor bezichtigingen, een educatiecentrum, een energiepark waar energiebesparing en opwekking samenkomen, een lesprogramma voor scholen over duurzame energie.

Inhoudelijke reactie

1. Wij nemen deze opmerking voor kennisgeving aan.
2. Wij zullen gedurende het gehele traject nauw samenwerken met ECO en ECO over belangrijke stappen informeren, om goede ideeën over participatie (zowel inhoudelijk als financieel) te bevorderen.
3. Wij zijn het hiermee eens. We hebben eerder al afgesproken met ECO om samen een (onafhankelijke) adviserende professionele partij voor advies in te schakelen over het opstellen van een participatieplan.
4. Wij zijn het hiermee eens.
5. Wij hebben tijdens een overleg met ECO op 25 april 2016 begrepen dat met 100% burgerparticipatie wordt bedoeld dat ECO wil dat zoveel mogelijk mensen in Oss kunnen meeprofiteren van het windpark. Dit via een duurzaamheidsfonds, een omgevingsfonds en een educatieprogramma. Hier zijn we het mee eens.
6. We zijn het eens met de stelling dat ECO betrokken moet zijn bij de oprichting en besteding van middelen van een duurzaamheidsfonds, een omgevingsfonds en educatieprogramma, maar of dit in alle gevallen via stemrecht geregeld moet worden, willen we nog even open laten. Op 25 april 2016 gaf ECO ook aan dat bij het omgevingsfonds in de eerste plaats wijk- en dorpsraden en direct omwonenden medezeggenschap moeten hebben. Hier zijn we het mee eens.
7. Hier zijn we het mee eens. We nemen dit mee bij de verdere uitwerking.

8. Hier zijn we het mee eens. We nemen dit mee bij de verdere uitwerking.
9. Hier zijn we het mee eens. We nemen dit mee bij de verdere uitwerking met één kanttekening. Over de wijze van besteding van een omgevingsfonds willen wij nu nog geen uitspraken doen. Dit is in eerste instantie aan de directe omgeving.
10. Wij vinden het te vroeg om uitspraken te doen over de verdeling van gelden tussen en duurzaamheidsfonds (projecten voor iedereen) en een omgevingsfonds (projecten voor de directe omgeving). De verdeling hangt wat ons betreft mede af van de effecten van het windpark op de omgeving.
11. Hier zijn we het mee eens.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Geen. Alleen een algemene verwijzing in het definitieve raadsvoorstel dat we de opmerkingen van ECO meenemen bij de verdere uitwerking en met elkaar in overleg blijven.

Advies Osse Industriële Kring (OIK)

Samenvatting advies Osse Industriële Kring (OIK)

OIK is voorstander om de ontwikkeling van het windpark zo spoedig mogelijk op te pakken en niet te laten vertragen omdat andere locaties moeten worden onderzocht of meegenomen. Die kunnen eventueel aanvullend worden opgepakt.

Inhoudelijke reactie

Wij zijn het hier mee eens. We willen bij positieve besluitvorming door de raad na 14 juli 2016 zo snel mogelijk tot verdere uitwerking overgaan.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Geen.

Advies van de wijkraad Schadewijk

Samenvatting advies van de wijkraad Schadewijk

De wijkraad onderkent het belang om tot een integraal plan te komen voor de haalbaarheid van de duurzaamheidsdoelstellingen van de gemeente. Ten aanzien van de rol van het project ten noorden van Elzenburg-De Geer sluit de wijkraad aan bij het advies van de dorpsraad Berghem.

Inhoudelijke reactie

Wij nemen de eerste opmerking voor kennisgeving aan. We verwijzen voor het overige naar onze reactie op het advies van de dorpsraad Berghem.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Wij verwijzen naar onze reactie op het advies van de dorpsraad Berghem.

V. OVERIGE REACTIES EN BEOORDELING

Er zijn in maart en april 2016 in totaal 87 individuele reacties binnengekomen op het e-mailadres windpark@oss.nl. De ingekomen reacties vertonen veel overeenkomsten (ook met de eerdere reacties die zijn binnengekomen tijdens het open communicatieproces). We hebben er voor gekozen de belangrijkste punten uit alle reacties hierna onder elkaar te zetten en niet individueel te behandelen. Gelet op de huidige vroege fase van het proces heeft dit nog geen meerwaarde alle reacties in deze reactienota individueel te behandelen. We zullen iedereen die individueel een reactie heeft gestuurd, wel individueel wijzen op de openbaarmaking van deze reactienota en het definitieve raadsvoorstel (per e-mail).

Samenvatting 87 reacties

1. Windmolens zorgen voor horizonvervuiling. Het uitzicht verandert negatief.
2. Windmolens zorgen voor geluidsoverlast, met name 's-nachts, dan waait het harder en gaan de molens harder draaien. Tot 2 km afstand hebben mensen last van windmolens (zie rapport TNO).
3. De geluidnorm voor windmolens is hoger dan auto- en motorsport.
4. Er is sprake van milieuschade bij afbraak van de molens.
5. Het rendement van een windmolenpark wordt in veel artikelen weerlegd.
6. Er is gebrek aan goede voorlichting, eerder is een te selecte groep op de hoogte gebracht.
7. Er is sprake van grote impact op het vogelgebied en de vogelpopulatie.
8. De (knipperende) lichten zorgen voor overlast, vooral 's-nachts.
9. Er is sprake van waardevermindering van het huis en planschade.
10. Er zijn nadelige effecten van slagschaduw.
11. Er zijn gezondheidsrisico's (bijvoorbeeld door stress en slechte nachtrust).
12. Ronddraaiende wieken in het gezichtsveld zijn niet rustgevend.
13. Wordt er wel voldaan aan Europese regelgeving?
14. De Nederlandse normen zijn veel soepeler dan de Europese normen.
15. De gevolgen voor natuur zijn negatief (o.a. EHS, eendenkooi, flora en fauna).
16. Windmolens plaatsen op eigen grond en inkomsten hiervan krijgen is eigen belang en belangenverstrengeling.
17. Er is kans op vliegtuigongelukken i.v.m. aanvliegroute van laagvliegende vliegtuigen.
18. Het Gement kijkt al tegen de zware industrie aan op de Geer, nu ook nog windmolens?
19. Waarom niet kiezen voor zonnepanelen?
20. Waarom niet inzetten op energiebesparing (dubbele beglazing, isolatie)?
21. Windmolens komen te dicht bij de bebouwde kom. Deze horen in de polder of op zee.
22. Er zijn andere betere alternatieven. Eerder zijn andere locaties geselecteerd geweest. Waarom is dit gewijzigd?
23. De overheid verandert het buitengebied in industriegebied of een windmolenpark en burgers moeten zich aan regeltjes houden en lopen tegen belemmeringen aan als ze willen (ver)bouwen of verbouwen.
24. In Frankrijk en delen van Duitsland is besloten dat de afstand minimaal 1500 m moet bedragen.

25. De financiële onderbouwing wordt te optimistisch voorgesteld.
26. De visualisaties zijn niet goed en laten de windmolens kleiner lijken.
27. De grootte van het maatschappelijk belang wordt structureel te groot voorgesteld door het verhaal dat elektriciteit voor veel huishoudens wordt opgewekt, alsof een heel dorp van elektriciteit wordt voorzien. Maar niet alles is meegenomen (zoals straatverlichting en verlichting in winkels).
28. Niet duidelijk is welke windmolens er komen en hoeveel?
29. De afstand tot de naaste bewoners en bewoners van de kernen is onvoldoende.

Inhoudelijke reactie

Zoals hiervoor al aangegeven komen veel reacties overeen met de inbreng tijdens het open communicatieproces, dat heeft plaatsgevonden tussen juni en december 2015. Op alle reacties die in deze periode zijn ingekomen, zijn wij schriftelijk inhoudelijk ingegaan in een vraag- en antwoorddocument. Dit document is vanaf 17 februari 2016 te raadplegen via www.oss.nl/windpark. Voor zover er in het vraag- en antwoorddocument al antwoord is gegeven op bovenstaande reacties, verwijzen wij naar dit vraag- en antwoorddocument.

Antwoorden:

1. Wij verwijzen naar antwoord 16 in het vraag- en antwoorddocument.
2. Wij verwijzen naar antwoord 28 tot en 36 met uit het vraag- en antwoorddocument. Duidelijk is dat we een groot aantal vragen zullen meegeven aan het expertisebureau dat het geluid gaat onderzoeken. We zullen het expertisebureau onder meer vragen stellen over laagfrequent geluid, infrasonoon geluid en mogelijke speelruimte bij de te hanteren geluidnorm (waarbij uitgangspunt is dat een rendabel windpark moet kunnen worden geëxploiteerd). Wij willen bovendien interactief tot een opdracht aan een expertisebureau komen. Dit betekent dat we de brede klankbordgroep hierbij willen betrekken. Hoe we dit precies willen doen, gaan we nog bekijken. In bijgevoegd 'communicatieplan op hoofdlijnen' staan de hoofdlijnen van het interactieve proces.
3. Zie het vorige antwoord.
4. Er is heel veel informatie beschikbaar op internet over zowel milieuwinst als milieuschade ten gevolge van windmolens. Op grond van het wereldwijde klimaatakkoord dat in Parijs is gesloten, kunnen we concluderen dat het onomstreden is dat windenergie grote milieuwinst oplevert ten opzichte van het gebruik van fossiele brandstoffen. Dat wil niet zeggen dat we onze ogen sluiten voor eventuele milieuschade die tegelijk ook kan optreden (bijv. bij afbraak van windmolens). Hier zullen we tijdens het vervolg van het proces goed naar kijken. Mogelijk kunnen extra voorwaarden worden gesteld om specifieke milieuschade te voorkomen.
5. Bij het voortschrijden van het proces wordt vanzelf duidelijk of er een rendabel windpark te exploiteren is binnen alle randvoorwaarden die gesteld gaan worden. Als het niet rendabel te maken is, zal geen enkele ontwikkelaar of energiecoöperatie instappen.
6. Wij hebben geprobeerd iedereen te bereiken via openbare bijeenkomsten. Deze zijn vooraf aangekondigd op onze webpagina, in Oss Actueel (met herhaalde oproepen) en door wijk- en dorpsraden. We hebben hiermee ook volle zalen getrokken. Toen medio maart 2016

bleek dat een grote groep mensen uit buurtschap Gement zich toch nog slecht geïnformeerd voelde, hebben wij een extra informatieavond georganiseerd om opnieuw zo veel mogelijk mensen persoonlijk te informeren. Nog steeds is het mogelijk dat mensen zich niet goed geïnformeerd voelen, maar we staan nog aan de start van het proces. Wij vinden het betrekken van zo veel mogelijk mensen van groot belang, omdat wij er van overtuigd zijn dat het resultaat hier uiteindelijk beter van wordt. Wij zullen dus ook bij het vervolg van het proces opnieuw inzetten op een goede communicatie, waarbij ook interactief (met de bestaande en mogelijk uit te breiden klankbordgroep) kan worden meegedacht over een aantal zaken, bijvoorbeeld als het gaat om het meedenken over het formuleren van onderzoekopdrachten aan expertisebureaus: Wat vragen we aan de onderzoeksbureaus? Wij willen onafhankelijke en degelijke onderzoeken voor geluid, slagschaduw, etc.. Hierin nemen we kritische vragen van inwoners graag zo veel mogelijk mee. Wij zullen een communicatieplan maken voor het vervolgtraject dat we gaan doorlopen als de raad een positief besluit neemt over het windpark op 14 juli 2016 en het proces wil voortzetten. (Er is al een 'Communicatieplan op hoofdlijnen' bij het definitieve raadsvoorstel gevoegd.)

7. Wij verwijzen naar antwoord 35 en 37 t/m 40 in het vraag- en antwoorddocument.
8. Het Rijk, de provincie Flevoland en de windsector hebben verschillende vormen van windmolenverlichting in het Prinses Alexia Windpark in Zeewolde getest. Hieruit is naar voren gekomen dat constant brandende (niet knipperende) verlichting het minst bezwaarlijk is en ook acceptabel voor de luchtvaart. Maar er wordt nog verder onderzoek gedaan. Infraroodverlichting is beter zichtbaar voor nachtvliegers, terwijl deze verlichting niet voor het menselijk oog zichtbaar is. Op de website windverlichting.nl is meer informatie te vinden. Wij zullen de ontwikkelingen blijven volgen en willen te zijner tijd een verantwoorde keuze maken in overleg met de betrokken ontwikkelaar(s) en de stakeholders.
9. Wij verwijzen naar antwoord 59 t/m 61 in het vraag- en antwoorddocument.
10. Wij verwijzen naar antwoord 43 t/m 46 in het vraag- en antwoorddocument, en vullen aan dat we de mogelijke effecten zorgvuldig zullen onderzoeken.
11. Wij zullen ook de GGD om advies vragen tijdens het voorbereidingstraject. We zullen de GGD ook vragen zitting te nemen in de klankbordgroep.
12. Zie het antwoord op vraag 10.
13. Wij zullen tenminste voldoen aan alle Europese regelgeving.
14. Wij verwijzen naar antwoord 17 in het vraag- en antwoorddocument.
15. Wij verwijzen naar antwoord 37 t/m 42 in het vraag- en antwoorddocument.
16. Als we als gemeente zelf het park zouden gaan exploiteren, doen we dat enkel vanuit het maatschappelijk belang. Dit belang kan zijn om regie te willen voeren tot het eind en participatie in eigen hand te willen houden, maar dit belang kan ook zijn om inkomsten te willen genereren die ten goede komen aan de Osse gemeenschap (bijv. voor een omgevingsfonds, een duurzaamheidsfonds, etc).
17. We hebben eerder al een eerste onderzoek naar radarverstoring laten uitvoeren door onderzoeksbureau Antea. Hieruit blijkt dat er mogelijkheden zijn. Wij zullen in een later stadium verder overleggen met Defensie. Ook bestaan er wettelijke verplichtingen in

verband met het aanbrengen van verlichting op de windmolens om zichtbaar te zijn voor vliegtuigen (zie ook antwoord op vraag 8).

18. Wij verwijzen naar antwoord 16 in het vraag- en antwoorddocument.
19. Wij verwijzen naar antwoord 1 in het vraag- en antwoorddocument.
20. Wij realiseren ons dat we de doelstelling om energieneutraal te worden niet realiseren met duurzame energie-opwekking alleen. We gaan er in onze beleidsdoelstellingen dan ook vanuit dat we deze doelstelling bereiken door ook het huidige energieverbruik met 50% terug te brengen (besparing). Dit kan door bijvoorbeeld extra isolatie van woningen.
21. Wij verwijzen naar antwoord 4 en 7 in het vraag- en antwoorddocument.
22. Wij verwijzen naar antwoord 4 in het vraag- en antwoorddocument.
23. Bij ieder ruimtelijk initiatief geldt dat we algemene belangen versus individuele belangen afwegen. Dit proberen we zo zorgvuldig mogelijk te doen.
24. Wij verwijzen naar antwoord 17 en 31 in het vraag- en antwoorddocument.
25. De financiële onderbouwing is nog niet gereed. Wij hebben tot nu toe enkel een inschatting gemaakt van de onderzoeks- en proceskosten voor de komende periode. Het kan zijn dat deze raming nog moet worden bijgesteld. Verder is het te kiezen exploitatiemodel met het bijbehorende verdienmodel nog niet bekend.
26. Raedthuys Windenergie B.V. heeft voorbeeldopstellingen van de grote windmolens via fotoshop zichtbaar gemaakt in het bestaande landschap. Deze beelden heeft Raedthuys tijdens een informatieavond in Berghem in september 2015 geprojecteerd op een 360 graden scherm. Dit levert een zo veel mogelijk waarheidsgetrouw beeld op, maar feit blijft dat de windmolens vanuit verschillende invalshoeken, weersomstandigheden en lichtinval op verschillende wijze zichtbaar zijn.
27. Het is mogelijk om met één grote windmolen van 2,5 MW ongeveer 1500 huishoudens van energie te voorzien, afhankelijk van de windsnelheid. Alle huishoudens in Nederland samen zorgen voor 15% van de totale energievraag. De omrekening naar huishoudens maakt in onze ogen aan burgers concreet duidelijk hoeveel duurzame energie je kunt opwekken met één windmolen. Door deze omrekening wordt zichtbaar dat windenergie een substantiële bijdrage levert als het gaat om duurzame energie-opwekking.
28. Dit zal uit onderzoeken moeten blijken.
29. De aan te houden afstanden zullen uit onderzoeken moeten blijken.

Wijzigingen in raadsvoorstel

Bij de verdere voortzetting van het proces en uitwerking houden wij rekening met de ingekomen vragen en opmerkingen, zoals wij dit hiervoor (en in het eerdere vraag- en antwoorddocument) hebben aangegeven. Dit vermelden wij in het definitieve raadsvoorstel.

Verder passen we het proces aan: Uit de vele reacties blijkt dat er nog veel onduidelijk is over de te verwachten hinder. Dit levert weerstand op. Daarom zullen we de raad voorstellen als vervolgstap eerst de hinder goed te onderzoeken en duidelijk in kaart te brengen voor verschillende mogelijke varianten in windmolenopstellingen in het gebied. Aan de hand hiervan kan een keuze worden gemaakt of definitief wordt doorgegaan met het windpark en zo ja met welke variant(en). Bij de onderzoeken houden wij rekening met de relevante vragen en opmerkingen die eerder in het proces naar voren zijn gekomen.

Samenvatting inspreekreactie actiecomité bij vergadering adviescommissie Ruimte d.d. 31 maart 2016

1. Er is een aantal contactmomenten geweest met de gemeente en er is een klankbordgroep geformeerd geweest. Geen van deze bijeenkomsten heeft een duidelijk beeld gegeven van de uiteindelijke situatie. Het beeld werd de actiegroep pas duidelijker toen de gemeente de situatie persoonlijk aan enkele direct omwonenden is komen uitleggen. Dit betekent helaas dat een aantal burgers zich pas laat in de procedure betrokken is gaan voelen.
2. Enige jaren geleden is onder protest akkoord gegaan met het industrieterrein en nu maakt datzelfde industrieterrein het mogelijk dat windmolens geplaatst kunnen worden, omdat dit de meest optimale locatie is kijkend naar het provinciaal beleid dat windmolens bij industrieterreinen toestaat.
3. In de directe omgeving liggen dorpskernen zoals Haren en Macharen en buurtschap Het Gement. Iedereen kan aanvoelen dat bij diverse windrichtingen sprake is van geluidsoverlast. Bij Het Gement is het woongenot al aangetast door het industrieterrein. De actiegroep wil de polder met uitzicht en flora en fauna behouden.
4. De actiegroep vraagt de locatie te heroverwegen. De locatie in de Lithse polder is beter omdat er minder bewoners getroffen worden en het draagvlak hoger zal liggen.
5. De actiegroep noemt als alternatieven asbestsanering van daken en het leggen van zonnepanelen op deze daken. Een ander alternatief zijn warmtepompen en een participatieplan om inwoners aan te laten aansluiten op een stadsverwarmingsproject.
6. Oss laat als industriestad 40% van zijn energie consumeren door bedrijven. Wij verwachten dat bedrijven maatschappelijk verantwoord ondernemen en zelf al het mogelijke doen om de eigen energievoorziening te regelen. Hier ligt een taak van de gemeente en de provincie om de bedrijven hier op te wijzen.
7. Oss kampt met hoogopgeleid werkloos personeel. De kennis van deze mensen kan worden ingezet voor een energiepark op de beoogde locatie, zoals het pivotpark, voor alternatieve vormen van energie, dat niet milieu- of horizonvervuilend werkt. Dit kan zorgen voor nieuwe hoogwaardige werkgelegenheid in Oss.
8. Windparken zijn achterhaald en alleen rendabel met subsidie. Onderdelen van windmolens komen tot stand met winning van grondstoffen die elders in de wereld veel milieuschade oplevert.
9. Het positieve effect op energiebesparing wordt niet bereikt. We kunnen de wind niet regelen. Energiecentrales moeten periodiek extra stroom leveren.
10. Door windmolens komen 50.000 vogels om het leven. Dit is 5 keer meer dan in het verkeer.

Inhoudelijke reactie

1. Dit betreuren wij, maar wij hebben veel moeite gedaan iedereen vanaf het begin goed te betrekken. Wij verwijzen naar antwoord 6 n.a.v. de ingekomen individuele reacties.
2. Het klopt dat windmolens nu alleen op of aansluitend aan grote industrieterreinen mogelijk zijn volgens provinciaal beleid.

3. De effecten op flora en fauna, horizon en geluidseffecten worden onderzocht. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek kijken we welke gevolgen we aan de uitkomsten moeten verbinden.
4. Gelet op de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen met onder andere een zeer forse opgave om duurzame energie op te wekken is het geen kwestie van of/of maar èn/èn.
5. Wij zien de genoemde projecten niet als alternatieven, maar noodzakelijke aanvullingen, gelet op de forse duurzaamheidsopgave die er ligt. Het gaat hierbij om onze eigen duurzaamheidsdoelstellingen.
6. Wij wijzen bedrijven hier ook op. Provinciale en gemeentelijke omgevingsvergunningen milieu bevatten sowieso duurzaamheidseisen. Verder hebben verschillende bedrijfsonderdelen van MSD getekend voor het MeeConvenant² (Diosith, Corellistraat, Moleneind). Bedrijven nemen ook zelf al initiatieven. Wij verwijzen naar voorgaande antwoorden in dit document.
7. Het realiseren van een energiepark (met als onderdeel windmolens) vraagt om specifieke expertise op verschillende vlakken. Wij verwachten dat we in samenwerking met de betrokken projectontwikkelaar(s), expertisebureaus, andere overheden en stakeholders tot een breed project gaan komen als het windpark opgewaarderd gaat worden naar een breed energiepark. Als het actiecomité concrete ideeën heeft over de inzet van hoogopgeleide werklozen hierbij, dan zullen we hier serieus naar kijken.
8. Wij vinden windenergie een goed instrument om duurzame energie op te wekken, ook al is er op dit moment nog subsidie van het rijk nodig. Als het gaat om milieuschade door winning van grondstoffen voor windmolens elders in de wereld, kunnen er zeker verbeteringen worden doorgevoerd. Een grondstof die veel discussie oproept is de winning van neodymium in China. Neodymium is moeilijk te winnen, maar niet zeldzaam en ook schoon te winnen. China neemt op dit moment echter nog onvoldoende maatregelen tegen milieuvervuiling. Windenergieproducenten moeten in feite meer ketenbewustzijn worden en alleen onderdelen van windmolens accepteren, gemaakt van duurzaam gewonnen grondstoffen. Het aandeel neodymium dat wordt gebruikt voor windmolens is echter gering, als wordt gekeken naar het totale gebruik van neodymium. Bijgevoegd zijn een factsheet van de NWEA en een beantwoording van kamervragen over neodymium uit 2014.
9. Duurzame energiemaatregelen zijn wel succesvol. Het percentage duurzaam opgewekte energie wordt langzaam steeds groter. Het gaat naar onze mening alleen niet snel genoeg.
10. Wij weten niet waar deze getallen op zijn gebaseerd. Wij zullen in ieder geval onderzoek laten uitvoeren voor de locatie Elzenburg-De Geer om de effecten van een windpark op (weide)vogels daar in beeld te brengen.

---

² Bij dit convenant zijn de ministeries van Economische Zaken, Infrastructuur en Milieu en Financiën betrokken. Het MEE-convenant is bedoeld voor grote industriële bedrijven die verplicht meedoen aan het emissiehandelsstelsel van de Europese Unie: Emissions Trading System (ETS). Deze ETS-bedrijven gaan via het convenant een inspanningsverplichting aan op het gebied van energie-efficiëntie, die in de periode tot 2020 tot een substantiële verbetering moet leiden. Voor meer informatie verwijzen wij naar de webpagina <http://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/meerjarenafspraken-energie-efficiency/over-de-convenanten>

Wijzigingen in raadsvoorstel

Wij houden rekening met de opmerkingen en de zorgen van de actiegroep bij de verdere uitwerking van de plannen. Dit vermelden we in het definitieve raadsvoorstel.

Verder passen we het proces aan: Uit de inspreekreactie van de actiegroep blijkt dat er nog veel onduidelijk is over de te verwachten hinder. Dit levert weerstand op. Daarom zullen we de raad voorstellen als vervolgstap eerst de hinder goed te onderzoeken en duidelijk in kaart te brengen voor verschillende mogelijke varianten in windmolenopstellingen in het gebied. Aan de hand hiervan kan een keuze worden gemaakt of definitief wordt doorgegaan met het windpark en zo ja met welke variant(en). Bij de onderzoeken houden wij rekening met de relevante vragen en opmerkingen die eerder in het proces naar voren zijn gekomen.